

Ο επιφανής θεωρητικός του πολιτισμού **Τέρι Ιγκλετον** μιλάει αποκλειστικά στο «Βήμα»

«Η κριτική δεν πρέπει να παράγει καρικατούρες»

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ ΣΤΟΝ
ΑΝΑΣΤΑΣΗ ΒΙΣΤΩΝΗ

Ο Τέρι Ιγκλετον, στα 65 του, θεωρείται σήμερα ένας από τους σημαντικότερους βρετανούς κριτικούς της λογοτεχνίας και του πολιτισμού, με εκτεταμένο και πολυσχιδές έργο. Μαθητής στην αρχή του Ρέιμοντ Γουίλιαμς, με τον οποίον αργότερα διαφώνησε, είχε λαμπρή ακαδημαϊκή καριέρα (μεταξύ άλλων διδάξε στην Οξφόρδη και στο Πανεπιστήμιο του Μάντσεστερ) και εξίσου λαμπρό συγγραφικό έργο. Εξαιρετος στιλίστας, με κείμενα που διακρίνονται για τη μαχητικότητα και για το εύρος των επιχειρημάτων του, δεν δίστασε να αντιπαρατεθεί με οξύτητα όποτε χρειάστηκε, υπερασπιζόμενος τις απόψεις του. Μεγάλη αίσθηση προκάλεσε η σχετικά πρόσφατη αντιδία του με τον Μάρτιν Εϊμς και τα σκληρά επίθετα που χρησιμοποίησε εναντίον ενός άλλου διάσημου συγγραφέα, του Κίνγκλεϊ Εϊμς, πατέρα του Μάρτιν.

Ο Τέρι Ιγκλετον επισκέφθηκε πρόσφατα την Ελλάδα, καλεσμένος του Βρετανικού Συμβουλίου και του Εθνικού Ιδρύματος Ερευνών, κι έδωσε μια σειρά από διαλέξεις μπροστά σε πολυπληθές ακροατήριο στο Εθνικό Ιδρυμα Ερευνών και στο Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων. Συναντήσαμε τον συγγραφέα σε κεντρικό ξενοδοχείο της Αθήνας και μας παραχώρησε την παρακάτω συνέντευξη, αποκλειστικά για το «Βήμα».

«Η παγκόσμια οικονομική κρίση είναι μια μεγάλη απειλή. Αλλά ποιος θα είναι οι πολιτισμικές συνέπειες της παγκοσμιοποίησης»;

«Η κρίση του συστήματος είναι όπως λέμε ενδημική: δηλαδή, συνιστά ουσία της λειτουργίας του καπιταλισμού. Αλλά οι κρίσεις είναι εκείνες που τρέφουν το σύστημα. Επί του προκειμένου βέβαια το πρόβλημα είναι η αποδυνάμωση της Αμερικής σε συνδυασμό με την εμφάνιση άλλων οικονομικών δυνάμεων, όπως η Κίνα και η Ινδία. Η παρουσία και η ανάπτυξη τους ασφαλώς και θα επιδράσουν στο σύστημα και θα το διαφοροποιήσουν στο μέλλον».

«Πιστεύετε ότι η περικοπή στο Ιράκ ήταν τυχοδιωκτικός ή μέρος προγραμματισμένου σχεδίου για να αλλάξει ο χάρτης της Μέσης Ανατολής»;

«Έχω την εντύπωση πως το ζήτημα είναι διαφορετικό – και πολύ σημαντικότερο κατά τη γνώμη μου. Η αναδιαμόρφωση του παγκοσμίου χάρτη που επιχειρήσαν οι ΗΠΑ υπήρξε προϊόν της αδυναμίας τους να χειριστούν την παγκοσμιοποίηση. Και τούτο όχι γιατί δεν την καταλάβαιναν, αλλά γιατί δεν διέ-

Ο Τέρι Ιγκλετον

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑ: ΠΑΡΟΣ, ΟΙΚΟΝΟΜΟΥΠΛΑΣ

Ο Τέρι Ιγκλετον ανήκει στους πλέον μεταφρασμένους θεωρητικούς. Στα ελληνικά κυκλοφορούν τα βιβλία του:

- Μετά τη θεωρία.** Μετάφραση Πέγκυ Καρπούζου, Επιμέλεια Άννα Τζούμα, Εκδόσεις Μεταίχμιο, 2007
- Ιερός τρόπος.** Μετάφραση Δέσποινα Λαμπάδα, Δημήτρης Φιλιππουπόλιτης, Εκδόσεις Πατάκη, 2007
- Η έννοια της κουλτούρας.** Μετάφραση Ηλίας Μαγκλίνης, Επιμέλεια Βαγγέλης Χατζηβασιλείου, Εκδόσεις Πόλις, 2003

Οι αντιστάσεις της μετανεωτερικότητας. Μετάφραση Γιώργος Η. Σπανός, Εκδόσεις Καστανιώτη, 2003

Μαρξ: Και ελευθερία. Μετάφραση Αφροδίτη Κοσμό, Επιμέλεια Ελένη Κεκοροπούλου, Εκδόσεις Ενάλιος, 2002

Εισαγωγή στη θεωρία της λογοτεχνίας. Μετάφραση Δημήτρης Τζόβας, Εκδόσεις Οδυσσέας, 1989

Ο μαρξισμός και η λογοτεχνική κριτική. Μετάφραση Κύριλλος Σαρρής, Εκδόσεις Υψίλον, 1981

θεταν πλέον τα μέσα να τη διαχειριστούν, όπως θα μπορούσαν κατά το παρελθόν και όπως θα ήθελαν».

«Στο βιβλίο σας «Μετά τη θεωρία» αναφέρεστε στην, όπως την αποκαλείτε, μετασταρδοποίηση τόσο της κουλτούρας όσο και της λογοτεχνικής θεωρίας και τη συνδέετε με τον σχετικισμό και τον μεταμοντερνισμό. Είναι ο μεταμοντερνισμός μια αντιδραστική θεωρία»;

«Ο όρος, όπως γνωρίζετε, δημιουργήθηκε στις ΗΠΑ (σ.σ.: το 1959, από τον Ιρβινγκ Χάου), αλλά σήμερα το φράσμα είναι τερστικό και υπάρχει πλήθος εκδοχών του μεταμοντερνισμού. Υπάρχουν σαφώς πλευρές του που είναι αντιδραστικές όμως αυτό δεν σημαίνει ότι μπορεί κανείς να ισχυριστεί ότι ισχύει για όλες τις εκφάνσεις».

«Ισχύει άραγε ο διαχωρισμός θεωρίας και λογοτεχνικής κριτικής»;

«Υπάρχει εδώ μια παρεξήγηση. Αν

διαβάσει κάποιος σημαντικούς θεωρητικούς, όπως ο Λούκατς ή ο Τζέιμσον, παρατηρεί ότι είναι ταυτοχρόνως και σημαντικοί κριτικοί. Προσωπικά πιστεύω ότι δεν υφίστανται στεγανά ανάμεσα στη φιλοσοφία, στην αισθητική ή στην κοινωνιολογία, αλλά αλληλεπιδράσει σε πολλά επίπεδα: και αυτό μας προσφέρει τη δυνατότητα να προσεγγίζουμε με πιο ενδιαφέροντα και πρωτότυπο τρόπο τα κείμενα. Η απομάκρυνση ή η αυτονομία όμως των κριτικών κειμένων από τα κείμενα που κρίνουν παράγει καρικατούρες. Κάτι τέτοιο δεν συνέβαινε στο παρελθόν. Διαβάστε τον Αντόρνο, για παράδειγμα. Η σκέψη του δείχνει να παράγεται από τα κείμενα τα οποία διαπραγματεύεται, αλλά ταυτοχρόνως διαθέτει τη δική της αυτονομία – και αυτό βεβαίως λειτουργεί αμφίδρομα».

«Μολονότι ασχολείστε με τη δαικτική και την επίδραση των ιδεών στον σύγχρονο

κόσμο, έχετε δηλώσει ότι δεν θεωρείτε τον εαυτό σας φιλόσοφο. Αυτό δεν είναι κάπως αντιφατικό»;

«Ίσως, αλλά δεν μπορώ να σας πω τι είμαι. Το αντικείμενό μου είναι οι πολιτισμικές σπουδές κι αυτές, με βάση και την εμπειρία μου από τους φοιτητές και τα πανεπιστήμια όπου διδάξα, αξιοποιώ στα κείμενα και στις αναλύσεις μου».

«Γράφατε κάποτε ότι αυτό που χάθηκε με την κατάρρευση της Σοβιετικής Ένωσης ήταν μαρξιστικό μόνο αν δεχτούμε ότι και η Ιερά Εξέταση ήταν χριστιανική. Το σοβιετικό σύστημα δηλαδή συνιστούσε ένα είδος πολιτικής ή πολιτισμικής – ή και τα δύο – Ιεράς Εξέτασης»;

«Δεν θα το έλεγα. Η αναφορά στην Ιερά Εξέταση εκ μέρους μου πρέπει να εκληφθεί όχι κυριολεκτικά αλλά μεταφορικά. Η κατάρρευση του σοβιετικού συστήματος δεν είναι τόσο εύκολο να ερμηνευτεί όσο πιστεύουν

ορισμένοι. Αλλωστε, ακόμη και σήμερα απασχολεί την Αριστερά, με όλες τις οδύνηρές συνέπειες που συνεπάγεται κάτι τέτοιο. Σας θυμίζω όμως πως η ευρωπαϊκή Αριστερά (και στην Αγγλία που είναι η χώρα μου) ήταν εκείνη η οποία άσκησε τη σκληρότερη κατά το παρελθόν κριτική στο σοβιετικό σύστημα».

«Αίσθηση έχει προκαλέσει η επίθεσή σας εναντίον του Ντόκινς και του Χίτσενς για τις απόψεις τους περί Θεού και για τον τρόπο με τον οποίο υπερασπίζονται την αθεΐα. Δημιουργήσατε μάλιστα μια ενιαία λέξη από το όνομα και των δύο: «Χίτσκινς»».

«Ξέρετε, δεν νομίζω πως ο Θεός θα πρέπει να νοιάζεται και πολύ για τέτοιες απόψεις που στη θέση των πολιτισμικών ζητημάτων βάζουν μια καρικατούρα και τη δείχνουν στους άλλους. Εγώ μεγάλωσα σε ρωμαιοκαθολικό περιβάλλον, όμως η κριτική μου στον Χίτσενς και στον Ντόκινς δεν έχει να κάνει μ' αυτό. Δεν μπορώ να ερμηνεύω το θρησκευτικό φαινόμενο δημιουργώντας καρικατούρες. Η καρικατούρα είναι η έοχστη σχηματισμοποίηση. Αλλά μπορείτε να φανταστείτε τη θέση μου, ότι ήμουν αναγκασμένος να κρίνω με τέτοια αυστηρότητα έναν παλιό μου σύντροφο όπως ο Χίτσενς».

«Έχετε υποστηρίξει τον πόλεμο στο Ιράκ και τους νεοσυντηρητικούς».

«Η συντηρητική στροφή του Χίτσενς δεν είναι πρόσφατη. Δυστυχώς, οι απόψεις του εδώ και πολύ καιρό έχουν σημειώσει θεαματική στροφή προς τα δεξιά».

«Έχετε κρίνει αυστηρά το λεγόμενο πολιπολιτισμικό πρότυπο και την πολιτική ορθότητα. Πώς επδρούν αυτά στη σύγχρονη κοινωνία»;

«Το πολιπολιτισμικό πρότυπο μπορεί να είναι αποτελεσματικό και ασφαλώς ταίριαζε σε μια χώρα σαν την Αμερική, όπου ποικίλα τμήματα του πληθυσμού ανήκουν σε διαφορετικό το καθένα πολιτισμικό υπόβαθρο. Αλλά δεν αποτελεί φυσικά πανάκεια. Οι ιδέες αυτές συζητούνται και στην Ευρώπη και στην Αμερική και υπάρχει μια αμφίδρομη σχέση που παρουσιάζει μεγάλο ενδιαφέρον. Ο σχετικισμός όμως δεν είναι καλός σύμβουλος σε οποιαδήποτε περίπτωση».

«Πώς θα διαβάζουμε αύριο; Ποιο θα είναι το μέλλον της ανάγνωσης και τι θα γίνει με το Διαδίκτυο»;

«Εγώ είμαι αριστερός της παλιάς σχολής και δεν χρησιμοποιώ το Διαδίκτυο ούτε κι έχω e-mail. Προτιμώ τις παλιές μεθόδους, το γράψιμο».

«Γράφετε με το χέρι»;

«Όχι, χρησιμοποιώ έναν word processor».

«Μια ηλεκτρονική γραφομηχανή, δηλαδή».

«Άς το πούμε κι έτσι».